

Position Paper

Opmerkingen van de VNG op de begroting van het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat

U behandelt in de week van 22 november 2022 de begroting van Economische zaken en klimaat. Graag geeft de VNG u het gemeentelijk standpunt mee op de thema's economie en energie.

We verzoeken uw Kamer aandacht te vragen voor de volgende zeven aandachtspunten:

Economie

1. Hoge energielasten aanpakken op korte en lange termijn

Onze ondernemers, inwoners maar ook de exploitanten van sportaccommodaties hebben snel hulp nodig op de korte termijn met behulp van het prijsplafond en de tegemoetkoming energiekosten (TEK). Om volgende jaren niet dezelfde problemen geconfronteerd te worden moet de verduurzaming en isolatie met spoed worden opgepakt.

2. Aandacht voor de binnensteden en kernen: impact op woon-werklocaties

De coronapandemie, de oorlog in Oekraïne en inflatie zorgen voor een stapeling van problematiek voor ondernemers die essentieel zijn voor de leefbaarheid en vitaliteit van onze dorpen en steden. Dit heeft grote impact op het woon en werkklimaat. Het is urgent dat het rijk zo snel mogelijk met de VNG en andere partijen in gesprek treedt over een gecoördineerde aanpak.

3. Investeer met het Groeifonds in de (regionale) economie van de toekomst

Nederland laat "geld en groei liggen" door onvoldoende rekening te houden met de regionale context van economische ontwikkelingen. Versterk het verdienvermogen in regionale economische ecosystemen en ondersteun alle gemeenten om een aanvraag in te dienen.

4. Actieprogramma Groene en Digitale Banen moet en kan sneller

Wij juichen toe dat het kabinet komt met een

'Actieprogramma Groene en Digitale banen' maar hebben verbeterpunten op de interdepartementale samenwerking en het aanboren van nieuwe doelgroepen.

5. Gemeenten hebben hulp nodig bij de uitrol van vaste en mobiele netwerken

De begroting heeft er geen aandacht voor dat gemeenten veel tijd en geld steken om ook voor private partijen onrendabele gebieden aangesloten te krijgen op snel internet. In het kader van de leefbaarheid van het landelijk gebied is dit zeer belangrijk. Daar is € 190 miljoen rijksfinanciering voor nodig.

Energie

6. Handhaving energiebesparingsplicht intensiveren

Energiebesparing bij bedrijven kan (zonder extra kosten) enorm verbeterd en versneld worden als energieverbruiksgegevens die bij netbeheerders bekend zijn kunnen worden gedeeld met gemeenten. Daarvoor is een eenvoudige aanpassing van regelgeving nodig.

7. Publieke marktordening is een vereiste voor de uitrol van collectieve warmte

Collectieve warmte toepassen in de bestaande bouw waar bewoners al een bestaande aardgasvoorziening hebben vereist een regiefunctie van de overheid omdat het vraagt om omvangrijke publieke investeringen waar tot op heden geen publieke zeggenschap en sturing voor terug kwam.

Hieronder de toelichting. De thema's economie en energie zijn door de energiecrisis, de gevolgen op de koopkracht van onze inwoners en lasten voor de ondernemers én de tekorten op de arbeidsmarkt in relatie tot de energietransitie steeds meer met elkaar verbonden. Het onderscheid is op de twee thema's kan hieronder daarom niet consequent worden gevolgd.

Economie

Ondernemers

1. Hoge energielasten aanpakken op korte en lange termijn

Impact voor gemeenten én hun ondernemers

Gemeenten ontvangen veel signalen van MKB-ers van wie het water aan de lippen staat. Uit een uitvraag van de VNG onder gemeenten begin november komt terug dat veel ondernemers aangeven hun energierekening niet meer kunnen betalen en kosten niet door kunnen berekenen aan consumenten. Dit speelt in veel sectoren. Daarbij wordt aangegeven dat met de voorgenomen TEK regeling de termijn van 1 april te laat komt voor veel ondernemers. Wij zijn blij dat de eis om in aanmerking te komen voor de regeling verlaagd is naar 7% energiekosten op de omzet. Van belang is dat de TEK regeling zo veel mogelijk gedupeerde ondernemers bereikt en zo snel en toegankelijk mogelijk beschikbaar komt.

- De steun is hard nodig op korte termijn om onze ondernemers niet kopje onder te laten gaan. Het valt niet te verwachten dat de energieprijzen de komende jaren zullen dalen tot het niveau van voor de energiecrisis. Het is daarom van belang ook gekeken wordt naar een structurele aanpak om de energiekosten te verlagen van het mkb.
- Het nemen van energiebesparende met een korte terugverdientijd maatregelen is al jaren wettelijk verplicht en voorkomt energiesteunpakketten de komende jaren. Het bieden van overheidssteun kan het beste worden gekoppeld aan het bieden van specifieke hulp voor het nemen van circulaire en duurzame maatregelen die binnen een jaar aantoonbaar tot resultaat leiden.

Versterk de publieke dienstverlening aan ondernemers: geef uitvoering aan advies Comité van Ondernemerschap

Gemeenten staan als eerste overheid in de frontlinie van publieke dienstverlening aan veel ondernemers. Er is nu dringend behoefte aan een verbeterde samenwerking in de publieke dienstverlening op landelijk, regionaal en lokaal niveau zoals begin juni aanbevolen door het Comité voor Ondernemerschap. Belangrijk is dan ook:

- om structureel meer ondersteuning en focus te bieden aan het brede mkb betreft economisch herstel en de verschillende transitie waar zij voor staan.
- Zowel vanwege de (stapelings)problematiek van ondernemers als ten aanzien van de aanpak van de grote maatschappelijke opgaven is het urgent dat het rijk zo snel mogelijk opvolging geeft aan het in juni uitgebrachte advies van het Comité voor Ondernemerschap en met de VNG en de andere medeoverheden hierover in gesprek treedt.

Perspectief en aanpak voor het brede MKB

Het kabinet benoemt in haar begroting dat het versterken van het MKB noodzakelijk is middels meer ondersteuning en financiering. Het kabinet zet hierbij in op het investeren in het verdienvermogen, het versterken van het ondernemers- en vestigingsklimaat, de topsectoren en het bevorderen van digitalisering en innovatie. Zo stelt EZK tot en met 2027 structureel financiële middelen beschikbaar voor de MKB innovatiestimuleringsregeling topsectoren.

De VNG ziet het als positief dat via de rijksbegroting van EZK aandacht zal zijn voor verduurzaming, digitalisering en innovatie en dat hiermee het ondernemers- en vestigingsklimaat versterkt zal worden. Belangrijk is wel dat middels deze inzet het brede MKB wordt bereikt. Het brede MKB is immers de motor van onze economie en vormt de basis van ons voorzieningsniveau.

Op dit moment vraagt de VNG zich af of de focus op het brede mkb voldoende is en of middels de focus op innovatiestimuleringsregeling topsectoren het brede mkb niet vergeten zal worden. De lokale en regionale economie (het breed MKB) is namelijk niet geholpen met een focus op topsectoren. Juist voor het brede mkb zijn maatregelen gewenst die deze bedrijven door de crisis heen loodsen en op korte termijn weer perspectief bieden. Alleen dan kunnen nieuwe investeringen gericht op onder andere verduurzaming en digitalisering worden gedaan, gericht op de lange termijn wendbaarheid van onze economie.

Voortzetten digitale werkplaatsen

De digitale werkplaatsen worden ook in de begroting voor 2023 voortgezet. Zeker met de huidige energiecrisis en de coronacrisis hebben de digitale werkplaatsen laten zien hoe waardevol digitalisering en verduurzaming zijn voor ondernemers, met name het mkb. Hoge energieprijzen en een toenemende behoefte aan digitaal consumeren maakt het voor het mkb des te belangrijker de stap naar digitalisering te zetten. Toch blijkt deze stap voor veel mkb bedrijven nog steeds lastig. De digitale werkplaatsen spelen dan ook een belangrijke rol merken gemeenten en de VNG.

Onder de huidige regeling loopt de financiering van de digitale werkplaatsen echter over een korte periode.

Om het brede mkb te ondersteunen bij het vormgeven van de digitale transitie is het dan ook belangrijk om:

- ruimte te maken voor structurele financiering voor digitale werkplaatsen. Op deze manier kan het werk van de digitale werkplaatsen worden voortgezet en kan de stap worden gezet om een ondernemersklimaat ook voor mkb bedrijven te ondersteunen.

[Voortbestaan zwembaden en schaatsbanen op het spel](#)

De "gewone sport- en beweegaanbieders lijken binnen de TEK te kunnen vallen. Voor zwembaden (en schaatsbanen) is de TEK echter geen oplossing. De ongeveer 650 publiek toegankelijke zwembaden (waaronder ca. 250 buitenbaden) zijn vrijwel allemaal gemeentelijk eigendom. De exploitatie kent daarentegen vele verschillende vormen, van lokale "vrienden van, lokale exploitanten tot exploitatie door grote landelijke ketens.

Er is geen zwembad in ons land dat winst maakt. Gemeenten staan derhalve "aan de lat" als een zwembad kopje onder dreigt te gaan. Zwembaden zijn essentieel in de keten van veiligheid voor onze inwoners als het gaat om het leren zwemmen en het onderhouden van de zwemvaardigheid. Jaarlijks bezoeken ruim 90 miljoen mensen de Nederlandse zwembaden. Het berekende energieprobleem over het laatste half jaar van 2022 en het jaar 2023 is bijna 380 miljoen euro. Ook de gemeenten kunnen dit financiële probleem niet dragen.

- Ons voorstel is om de zwembaden uit de TEK regeling te halen en een regeling te treffen rechtstreeks met de minister van Sport om te voorkomen dat zwembaden moeten sluiten. Een SPUK á la de SPUK IJZ-regeling voor COVID zou wat ons betreft dan een goede oplossing kunnen zijn.
- IJsbanen hebben hetzelfde problemen met hun energielasten. De TEK is onvoldoende om hen overeind te houden. Graag vragen wij uw aandacht dat ook deze sportaccommodaties sluiting dreigt en voorzien in een grote behoefte van veel verenigingen én de topsport.

Inwoners

[Prijsp plafond](#)

Op 10 oktober hebben [Aedes](#), [IVBN](#), [VEH](#), [VNG](#), [Woonbond](#), [Kences](#), [LSVb](#) en [FNV Young & United](#) een brief [aan het kabinet gestuurd](#) over de noodzaak om ook voor blokverwarming en onzelfstandige woonruimte een energieprijsplafond uit te werken, met daarin een aantal oplossingsrichtingen. We willen hierbij deze brief nogmaals onder de aandacht brengen. Bij het notaoverleg prijsplafond van 10 november heeft

minister Jetten een toezegging hierover gedaan. Wij hopen dat snel een oplossing wordt geboden zodat niet 450.000 grotendeels kwetsbare huishoudens financieel verder onder druk komen te staan.

[Extra vaart maken met de energiebesparing door grootschalige isolatie](#)

Het prijsplafond is financieel onhoudbaar en biedt geen structurele oplossing. Daarom vragen de [VNG](#), [Bouwend Nederland](#), [NVDE](#) en [Isolerend Nederland](#) gezamenlijk om voor het eind van 2022 met een grootschalige aanpak te komen om de isolatie van woningen en het MKB te versnellen. Zo kunnen we het energieverbruik van inwoners, MKB en maatschappelijke instellingen definitief verlagen.

- We willen u vragen om de minister op te roepen zich hieraan te committeren.

2. Aandacht voor binnensteden en kernen: impact op woon-werklocaties

De coronapandemie, de oorlog in Oekraïne en inflatie zorgen voor een stapeling van problematiek voor ondernemers die essentieel zijn voor de leefbaarheid en vitaliteit van onze dorpen en steden. De gevolgen van de crises laten macro-economisch een ander beeld zien dan lokaal en in de regio. Gemeenten maken zich zorgen om de leefbaarheid en vitaliteit die onder druk staat. Zie ook het recente Panteia rapport hierover. De impulsaanpak winkelgebieden kan een verschraving van het voorzieningenniveau slechts gedeeltelijk stoppen. Gemeenten zien dat het stoppen van ondernemers gevolgen heeft voor de andere ondernemers in de binnensteden en kernen. Het is urgent dat:

- het rijk zo snel mogelijk met de VNG en andere partijen in gesprek treedt over een gecoördineerde aanpak.

3. Investeer in de (regionale) economie van de toekomst

Regionale economieën zijn de beste bouwstenen voor een nationale groeistrategie. In het [rapport "Maak verschil" van de Studiegroep Openbaar Bestuur](#) is al in 2016 geconstateerd dat Nederland "geld en groei laat liggen" door onvoldoende rekening te houden met de regionale context van economische ontwikkelingen. We kunnen het verdienvermogen versterken door regionale economische ecosystemen te onderscheiden en te laten excelleren. Het gaat hierbij niet alleen om het bevorderen van regionale 'clusters' van bedrijvigheid, kennis en innovatie, maar ook om fysieke en digitale bereikbaarheid, menselijk kapitaal en een goed woon- en leefklimaat.

Gemeenten en provincies werken met bedrijfsleven en maatschappelijke partijen samen in de regio aan sterke economische ecosystemen waar de transities en opgaven samenkomen. Dat vraagt om een integrale

beleidsaanpak en financieringssysteematiek in regionale partnerschappen waarbij de landelijke overheid aansluit met een rijksgecoördineerde aanpak.

- We willen uw Kamer vragen erop toe te zien dat voorkomen wordt dat weer een departementale benadering wordt ingezet waarbij ieder zijn eigen aanpak en regime ontwikkelt.

Rijk als partner van de regio

De VNG roept het rijk op om aan te sluiten als partner en slimme verbindingen te leggen tussen nationale en Europese geldstromen voor investeringen in maatschappelijke uitdagingen/transities (energietransitie, wonen (incl. renoveren), digitalisering, arbeidsmarkt). Maak werk met werk zodat een meer integrale aanpak ontstaat die aansluit bij wat nodig is voor het realiseren van veerkrachtige en wendbare economische regio's die gericht zijn op brede welvaart en een duurzame toekomst.

Gemeenten zien kansen om de economie zowel te herstellen als te transformeren naar een meer duurzame en toekomstbestendige economie.

- Maak Nederland met het Nationaal Groeifonds (NGF) economisch wendbaar en veerkrachtiger voor de 'economie van de toekomst' en brede welvaart, niet alleen het realiseren van economische groei.
- Focus op de transities (groen, digitaal), zodat de Nederlandse economie robuust en toekomstgericht is.
- Er moet een projectorganisatie worden opgericht om alle gemeenten te ondersteunen een aanvraag in te dienen. Dit voorkomt een grote regionale ongelijkheid en dat gemeenten die geen kort lijntje naar 'Den Haag' hebben, ook een kans krijgen.

4. Groene en digitale banen kunnen en moeten sneller

Zonder arbeid geen energietransitie. In de periode tot en met 2030 verwacht het kabinet in de gebouwde omgeving onder andere 120.000 utiliteitsgebouwen en 2,5 miljoen woningen te verduurzamen, 1 miljoen hybride warmtepompen te plaatsen en 500.000 gebouwen aan te sluiten op een warmtenet. Ook vraagt de digitale en energietransitie om de realisatie van vele windturbines en zonneweides, de aanleg en installatie van honderden trafohuisjes, kilometers netwerkkabel en duizenden laadpunten voor elektrisch vervoer. Voor deze enorme opgave is de komende decennia behoefte aan grote aantallen aannemers, installateurs, adviseurs, ecologen, juristen en beleidsmedewerkers om de warmtetransitie tot uitvoering te brengen. Wij zien de krapte in de arbeidsmarkt op al deze vlakken toenemen.

Wij juichen toe dat het kabinet komt met een 'Actieprogramma Groene en Digitale banen' en denken graag mee over de invulling. We hebben daarbij drie aandachtspunten:

- Boor nieuwe doelgroepen aan, versnel opleidingen/omscholing, landelijke wervingscampagnes, investeringen in onderwijs, de stimulering van de structurele samenwerking tussen onderwijsinstellingen en het bedrijfsleven met o.a. praktijkleeromgevingen en living labs.
- Geef voldoende aandacht aan niet-technische functies. Tekorten aan niet-technische functies zijn kwantitatief kleiner, maar deze functies zijn onmisbaar om bijvoorbeeld wijkuitvoeringsplannen te kunnen maken met voldoende draagvlak van inwoners, zodat het technisch geschoold personeel aan de slag kan.
- Versterk de samenwerking met OCW en SZW om te zorgen dat alle goede bedoelingen leiden tot uitvoerbare regelingen. Er zijn nu heel veel tijdelijke regelingen voor doelgroepen met verschillende verantwoordingsysteematieken. Regio's zijn te veel tijd en geld kwijt met financial engineering die ze niet kunnen besteden aan de klant.
- Faciliteer een samenhangende aanpak in de regio met een meer structurele en ontschotter financiering.

5. Gemeenten hebben hulp nodig bij de uitrol van vaste en mobiele netwerken

Het hebben van een snelle internetverbinding is inmiddels een basisvoorziening geworden voor onze inwoners en bedrijven. Gemeenten hebben geld en steun nodig om de zogenaamde onrendabele gebieden ook aangesloten te krijgen op het snelle glasvezelnetwerk. Private aanbieders zijn zeer actief om de meest rendabele locaties aan te sluiten, maar frustreren iedere poging om ook minder rendabele locaties aangesloten te krijgen. Ook buitengebieden moeten worden aangesloten ten behoeve van de leefbaarheid en economische ontwikkeling.

Om de mobiele connectiviteit op niveau te houden wordt de 3,5 GHz-band voor landelijke mobiele communicatie beschikbaar gesteld en wordt van gemeenten gevraagd een soepele uitrol te bevorderen. Daarbij zien we dat in Brussel er druk ontstaat om gemeenten te dwingen om allerlei zaken voor telecombedrijven te gaan doen in het kader van de *Communications Infrastructure Act* (voorheen de *Broadband Cost Reduction Directive*). Er is geen in Brussel geen financiële dekking voorzien voor gemeenten om die activiteiten uit te voeren. Omdat Nederland al heel ver is met de uitrol van deze netwerken zal het rendement van de investeringen door gemeenten negatief zijn.

Ook vanuit de energietransitie en klimaatadaptatie wordt een groot beroep gedaan op gemeenten ten aanzien van coördinatie en realisatie van allerlei boven- en ondergrondse aanpassingen. Waar kabels en leidingen bij gemeenten dezelfde afdeling zijn, ongeacht wat ermee gedaan wordt, is dit niet zo in het landelijke beleid van de verschillende ministeries, noch in Brussel.

Wij vinden het opvallend dat ten opzichte van vorige jaren in de begroting geen aandacht is voor de uitrol van digitale infrastructuren naar buitengebieden en andere locaties met hoge aanlegkosten en er geen dekking is voor het aansluiten van de naar schatting 19.000 onrendabele adressen.

- Wij vragen hier uw aandacht voor. Gemeenten zijn veel tijd kwijt om ook deze laatste adressen aangesloten te krijgen in het kader van de leefbaarheid van het landelijk gebied. De schatting is dat hier € 190 miljoen overheidsfinanciering voor nodig is.

Energie

6. Handhaving energiebesparingsplicht en toegang tot verbruiksgegevens?

Het toezicht door bevoegde gezagen (gemeenten en provincies en hun omgevingsdiensten) op de energiebesparingsplicht door bedrijven kan ontzettend veel eenvoudiger, sneller en goedkoper als zij rechtstreeks kunnen beschikken over de energieverbruiksgegevens van bedrijven ("zakelijke aansluitingen") die de netbeheerders hebben. Netbeheerders mogen deze gegevens echter niet delen.

- Om dat wel te kunnen doen, is een relatief eenvoudige wijziging van regelgeving nodig. Gemeenten, provincies en omgevingsdiensten willen dat dit nu zo snel mogelijk wordt gerealiseerd. Want juist hiermee kunnen in de huidige energiecrisis snelle stappen gezet kunnen worden, zonder dat hiervoor extra budgetten nodig zijn. Wachten op inwerking-treding van de Omgevingswet of de Energiewet is verloren tijd.

7. Publieke marktordening is een vereiste voor de uitrol van collectieve warmte

De keuze van de minister van Energie & klimaat voor een meer publieke marktordening in het wetsvoorstel Wet Collectieve Warmtevoorzieningen steunen wij volledig. Dit geeft een duidelijk richting en maakt meerdere modellen mogelijk. Daarnaast is het een belangrijke bouwsteen om invulling te geven aan de

regiefunctie van gemeenten in de energietransitie in de gebouwde omgeving.

De doelstelling voor collectieve warmte in de **bestaande** bouw tot 2030 is groot, 70.000 aansluitingen per jaar. Collectieve warmte is tot nu toe bijna alleen toegepast in de **nieuwbouw**, jaarlijks 20.000, waar je een woning koopt of huurt met daarbij toevallig een energievoorziening die collectieve warmte is.

Collectieve warmte toepassen in de bestaande bouw waar bewoners al een bestaande aardgasvoorziening hebben vereist een regiefunctie van de overheid. Dat gaat om meer dan een infrastructuur in de grond leggen waar warm water doorheen gaat. Gemeenten zijn uiteindelijk afzender van de boodschap dat de wijk overgaat op een andere energievoorziening en dat zal regelmatig collectieve warmte zijn.

In de bestaande bouw overgaan op een duurzame energievoorziening vraagt om omvangrijke publieke investeringen. Dat is niet anders dan in het verleden het geval was. Tot op heden hebben de verschillende overheden, rijk en gemeente, deze investeringen gedaan via subsidies zonder dat daar publieke zeggenschap en sturing voor terug kwam.

Wij hebben de voorkeur voor doelmatig financieren in plaats van het stompe instrument van subsidiëren. Een waarborgfonds voor de investeringen in warmte-infrastructuur kan bijdragen aan een doelmatige inzet van middelen, lagere kapitaalkosten en daarmee een lager warmtetarief. Door de keuze voor een meer publieke marktordening kunnen publieke entiteiten ook hun rol in warmte-infrastructuur ontwikkelen en uitbreiden. Dit betekent ook dat de netwerkbedrijven een grotere rol moeten spelen en de warmtecoöperaties verder tot ontwikkeling worden gebracht. Gemeenten hebben de handschoen aangetrokken om te komen tot publieke entiteiten. Zo worden alle wijken, in kleine gemeenten of grote gemeenten, waar warmte het alternatief met de laagste maatschappelijke kosten ook over kunnen gaan op collectieve warmte. De huidige (onder)aannemers hebben al aangegeven dat zij klaar zijn om samen een succes te maken van de meer publieke marktordening.

November 2022